

Izabella Andrzejuk, Magdalena Płotka

Sprawozdanie z międzynarodowej konferencji naukowej "Filozofia na polskim uniwersytecie na obczyźnie", dedykowanej profesorowi

Studia Philosophiae Christianae 49/3, 146-152

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

powagę naukowej prezentacji. Ostatni rozdział kończy się pewnym niedomówieniem, które jednak pozwala odczytać intencję autora. Jego celem nie jest przekonanie o słuszności uznanej teorii, lecz zaznajomienie czytelnika z osiągnięciami współczesnej nauki.

Teresa Żołobowska

IZABELLA ANDRZEJUK, MAGDALENA PŁOTKA

**SPRAWOZDANIE Z MIĘDZYNARODOWEJ KONFERENCJI
NAUKOWEJ *FILOZOFIA NA POLSKIM UNIWERSYTECIE*
NA OBCZYŻNIE, DEDYKOWANEJ PROFESOROWI
WOJCIECHOWI FALKOWSKIEMU**

W dniu 30 listopada 2012 roku na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej UKSW odbyła się konferencja naukowa *Filozofia na Polskim Uniwersytecie na Obczyźnie*. Celem konferencji, organizowanej przez Katedrę Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej, było zaprezentowanie szerszemu gronu słuchaczy niezbyt znanego w Polsce okresu historii rodzimej filozofii, związanej z ruchem emigracyjnym, skupionym wokół Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie. Ośrodek ten został założony w 1939 roku w Paryżu przez Oskara Haleckiego. W 1940 przeniesiono go do Londynu. Zorganizowana konferencja była dedykowana profesorowi Wojciechowi Falkowskiemu, rektorowi PUNO w latach 2002-2011.

Po przywitaniu wszystkich gości przez prof. Artura Andrzejuka i dr Magdalenę Płotkę jako pierwsza zabrała głos dr Joanna Pyłat, Prodziekan Wydziału Nauk Humanistycznych i Społecznych PUNO, która odczytała list skierowany do organizatorów oraz uczestników konferencji od obecnej Rektor PUNO – dr hab. Haliny Taborskiej, prof. PUNO. Następnie dr Pyłat wygłosiła referat pt. *Wpływ koncepcji filozoficznych i postaw życiowych ks. Jerzego Mirewicza (SJ) i ks. Józefa Guli na kształt i charakter środowisk polskich w stolicy Wielkiej Brytanii*. Referat dotyczył roli, jaką odegrali obaj księża w formowa-

niu się polskiej emigracji na Wyspach. Drugim prelegentem był dr hab. Mariusz Grygianiec, prof. UW, który w swoim referacie pt. *Czesław Lejewski jako metafizyk i obrońca reizmu* pokazał stosunek logicznych koncepcji Lejewskiego do propozycji Stanisława Leśniewskiego oraz dowodził, w jaki sposób Lejewskiego propozycja związania kwantyfikacji z istnieniem wyprzedza propozycję W. van O. Quine'a. Ostatnim prelegentem w pierwszej części sesji plenarnej był dr hab. Arkady Rzegocki, prof. UJ. Jego referat był zatytułowany *Postać Profesora Zdzisława Stahla*.

Po przerwie odbyła się druga część sesji plenarnej. Zapoczątkowała ją dr Magdalena Płotka (UKSW), która w referacie pt. *Eugeniusz Jarra o polskiej myśli politycznej* pokazała badania Jarry nad historią koncepcji prawa naturalnego w Polsce, a także związek tej koncepcji z wolnością oraz prawem państwowym. Jako druga wystąpiła dr Anna Kazimierczak-Kucharska. Jej referat nosił tytuł *Koncepcja świętości w filozofii ks. Jerzego Mirewicza*. Dr Kazimierczak-Kucharska zaprezentowała kluczową dla ks. Mirewicza koncepcję *jedności myślenia i działania* stanowiącą jeden z warunków świętości. Ostatnim prelegentem w plenarnej sesji był dr Michał Zembrzuski (UKSW), który w swoim wystąpieniu zatytułowanym *O związku myślenia i działania – Wiesław Strzałkowski jako historyk filozofii* przedstawił rozważania na temat praktycznego zorientowania polskiej filozofii w myśli Strzałkowskiego. Dr Zembrzuski scharakteryzował również pracę W. Strzałkowskiego jako historyka filozofii oraz wskazał na duży wpływ poglądów W. Tatarkiewicza na Strzałkowskiego. Po wystąpieniu dra Zembrzuskiego odbyła się dyskusja. Otworzył ją ks. dr Jacek Grzybowski (UKSW) pytaniem do dr Anny Kazimierczak-Kucharskiej o to, czy u ks. Jerzego Mirewicza świętość jest czysto konfesyjna, czy też jej warunkiem jest nawiązanie relacji z Absolutem? Innymi słowy: czy *jedność myślenia i działania* jest wystarczającym warunkiem świętości? Taką postawę prezentuje Zygmunt Bauman. W odpowiedzi dr Kazimierczak-Kucharska wskazała na niemożliwość funkcjonowania kategorii „świeckiego świętego”. Jej zdaniem sugestia, jakoby *jedność myślenia i działania* była jedynym warunkiem dla uzyskania świętości, tak jak to występuje w twórczości ks. Mirewicza, jest błędna. Zdaniem

ks. Mirewicza, filozof chcąc być świętym, musi być wierzący. Do dyskusji włączył się dr Zembruski sugerując, że ponowoczesność (reprezentowana przez wywołanego Zygmunta Baumana) wyklucza jedność myślenia i działania. Do dyskusji włączył się prof. Artur Andrzejuk, który wskazał, że świętość wymaga by ją potwierdzić własnym życiem. Przywołał przykład św. Augustyna, który w momencie swojego nawrócenia nie usprawiedliwiał swoich niegodziwych czynów, natomiast Bauman usprawiedliwiał swoją przeszłość związaną z UB. Jako ostatni zabrał głos ks. dr Grzybowski, przypominając współczesne tendencje, które uznają filozofię rozumianą jako mądrość za wystarczającą dla uzyskania świętości życia. Dlatego pytanie o to, czy świętość i prawość może mieć zapodmiotowanie pozareligijne zyskuje dziś na szczególną wagę.

Po przerwie rozpoczęły się zaplanowane obrady w dwóch sekcjach. Pierwsza z nich, prowadzona była przez dr M. Płotkę, natomiast druga przez dra M. Zembruskiego.

Pierwsza sekcja obejmowała cztery wystąpienia. Płk dr Jerzy Niepsuj (WAT) przedstawił referat pt. *Etyka wojskowa w ujęciu o. Bocheńskiego*, w którym szeroko omówił postać o. J. M. Bocheńskiego oraz zarys jego etyki. Następnie wystąpił ks. dr J. Grzybowski, którego referat również dotyczył filozofii Bocheńskiego, a zatytułowany był *Ojczyzna, naród, patriotyzm w myśli J.M. Bocheńskiego*. Kolejnym prelegentem był mgr Michał Krajski (doktorant UKSW) z referatem pt. *Kartezjusz jako prekursor heglizmu w ujęciu Adama Żółtowskiego*, natomiast ostatnie wystąpienie w tej sekcji należało do mgra Jarosława Gałuszki (UKSW), a zatytułowane było *Myśl Marka Prokopa i jego rozważania o ateizmie, odwołujące się do prac Gilsona i Gogacza*. Po wygłoszeniu referatów przez wszystkich prelegentów odbyła się dyskusja, którą otworzył dr Jakub Wójcik (UKSW). Nawiązał do przedstawionej przez ks. Grzybowskiego koncepcji Bocheńskiego, w ramach której wyznacza się podział rozmaitych wspólnot według relacji myślnych i realnych. Dr J. Wójcik zadał pytanie czy budowanie Unii Europejskiej nie jest budowaniem relacji myślnych, a niwelowaniem relacji realnych? W odpowiedzi ks. dr Grzybowski odrzekł, że nie. W uzasadnieniu przywołał postać Jürgena Habermasa, który

zastąpił definiowanie wspólnot kategoriami narodowymi kategorią obywatelskości. W konsekwencji, należy postawić w ramach tej koncepcji znak równości między byciem obywatelem a spełnianiem racji administracyjnych (posiadaniem peselu, ubezpieczenia itd.). Dlatego też Unia Europejska jest wspólnotą obywatelską. Do dyskusji włączył się płk dr Jerzy Niepsuj przypominając, że Habermas traktuje naród w kategoriach socjologicznych, a nie ontologicznych. Negując klasyczną tradycję, proponuje on takie ujęcie narodu, do którego każdy może przynależeć, o ile spełnia określone warunki, na przykład łąduje określonym wartościom. Ks. dr Grzybowski odpowiedział, że rzecz w tym, aby uzasadnić dłaczego wymiar klasyczny operujący kategoriami ontologicznymi jest lepszym wymiarem od wymiaru socjologicznego. Przywołał również pojęcie patriotyzmu konstytucyjnego, który polega na tym, że postawa patriotyczna tworzy się nie poprzez identyfikacje symboliczne, lecz na innym poziomie (na przykład poprzez oszczędzanie energii czy płacenie podatków). Dodał także, że kategorie realności nadają *moc relacjom realnym*. Ale nie wiadomo jeszcze, w jaki sposób należałoby uzasadnić, że wspólnota narodowa jest lepsza od socjologicznej. Jako ostatni w dyskusji zabrał głos mgr Jarosław Gałuszka, który przypomniał, że realne relacje stanowiły istotny składnik koncepcji założycieli UE.

Druga sekcja również zawierała cztery wystąpienia. Jako pierwsza przedstawiła referat pt. *Historiozofia Polski w ujęciu Tymona Terleckiego* dr Izabella Andrzejuk (Wyższa Szkoła Stosunków Międzynarodowych i Amerykanistyki). Prelegentka zwróciła uwagę na wyjątkową rolę T. Terleckiego w tworzeniu kultury i obyczajowości polskiej. O roli tej świadczyć może fakt, iż wśród osób analizujących jego dokonania Terlecki zyskał sobie przydomek „człowieka-institucji”. Dr I. Andrzejuk, wskazała na trzy charakterystyczne elementy, wyznaczające specyfikę historiozofii omawianego autora: usytuowanie człowieka w centrum rozważań historiozoficznych (jako świadomego twórcę kultury i dziejów); specyficzne rozumienie kultury, jako różnorodnej (wewnętrznie bogatej), ale zarazem będącej jednością za sprawą swego sakralnego charakteru; przekonanie o sensowności (celowości) dziejów. Ponadto prelegentka zwróciła uwagę na specyficzne

rozumienie przez Terleckiego roli Polski w relacji z kulturą zachodnią. W teźże kulturze nasz Kraj miał do spełnienia rolę obrońcy jej podstaw oraz „strażnika” wierności podstawowym zasadom. Prelegentka dodała także, iż dla Terleckiego zachodnia kultura utożsamiała się z cywilizacją łaćnińską w rozumieniu Feliksa Konecznego.

Następnie wystąpił mgr Dawid Lipski (doktorant UKSW), jego referat nosił tytuł *Oskar Halecki i Polski Uniwersytet za Granicą*. Prelegent, omawiając najważniejsze wydarzenia z życiorysu tego wybitnego historyka i twórcy Polskiego Uniwersytetu za Granicą, zwrócił uwagę, iż prezentowany autor był najbardziej znanym historykiem polskim poza granicami Kraju. Mgr Lipski zaznaczył, iż to Oskar Halecki był twórcą pojęcia *Europa Środkowo-Wschodnia* oraz pierwszym, który dobitnie wskazywał na duże znaczenie polityczne tych obszarów. Ponadto – jak zauważył prelegent – Halecki także był autorem specyficznej periodyzacji dziejów, w której rozróżniał: epokę śródziemnomorską (obejmującą świat starożytny, aż do czasów chrześcijańskich), epokę europejską (trwającą od czasów ekspansji chrześcijaństwa do roku 1945) i wreszcie epokę atlantycką (jako okres przejścia przez Stany Zjednoczone kultury europejskiej). Kończąc swoje wystąpienie, D. Lipski zwrócił teź uwagę, iż wśród współczesnych historyków istnieje ciągle spór o to, czy można uznawać to, że istnienie PUNO stanowi kontynuację utworzonego przez O. Haleckiego Uniwersytetu w Paryżu.

Kolejnym Prelegentem był mgr Marcin Andrusieczko (doktorant UKSW), który przedstawił referat pt. *Pamięci prof. Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie Jana Ostrowskiego-Naumoffa*. Prelegent przedstawił życiorys J. Ostrowskiego, a następnie scharakteryzował jego poglądy filozoficzne, odwołując się do opracowanych przez badacza dziejów filozofii XX wieku. Zdaniem prelegenta, J. Ostrowski w swoim dziele omówił ówczesny stan filozofii i nurty w niej dominujące.

Ostatni w tej sekcji referat, pt. *Charakterystyka filozofii na PUNO*, wygłosił prof. Artur Andrzejuk. Referat prof. Andrzejuka stanowił podsumowujący głos całej konferencji. Prelegent omówił najważniejsze sylwetki profesorów PUNO, którzy mieli wykształcenie filozoficzne, publikowali teksty filozoficzne oraz nauczali filozofii. Ponadto prof. A. Andrzejuk zwrócił uwagę na charakterystyczną cechę filozofii

reprezentowanej przez profesorów PUNO, jaką było pewne „nachylenie praktyczne”. Zajęcia z filozofii spełniały na PUNO funkcję raczej usługową wobec innych nauk, a z kolei „burzliwe” dzieje PUNO – jak określił prelegent – nie ułatwiały budowania atmosfery wspólnoty akademickiej. Niemniej Polski Uniwersytet na Obczyźnie był miejscem, w którym podejmowano na szeroką skalę problematykę filozoficzną, o czym może świadczyć obecność różnorodnych dziedzin filozofii: metafizyka, logika, estetyka, filozofia prawa, kultury i polityki, etyka, historia filozofii, teodycea, epistemologia.

Po ostatnim referacie prowadzący sekcję dr Zembrzuski zachęcił uczestników do dyskusji. Jako jedna z pierwszych zabrała głos dr J. Pyłat (PUNO), która odniosła się do wypowiedzi mgra Lipskiego na temat historycznych kontrowersji co do przyjęcia daty powstania PUNO. Zwróciła ona uwagę, iż bezsprzecznie można a nawet należy przyjąć, iż utworzony przez Haleckiego Polski Uniwersytet za Granicą jest protoplastą PUNO, ze względu na to, że PUNO jest spadkobiercą ideowym swojego poprzednika. Drugim powodem są nieprzerwanie trwające wysiłki, by działającej uczelni nadać także wymiar formalny.

Kolejną osobą, która wzięła udział w dyskusji, był mgr Eryk Łażewski, który najpierw zadał pytanie D. Lipskiemu o charakter uprawianej przez O. Haleckiego historii (chodziło o wyjaśnienie użytego przez prelegenta określenia, że historia uprawiana przez Haleckiego nie była konfesyjna), a następnie zadał pytanie M. Andrusieczce, czy J. Ostrowski w swoim przeglądzie XX-wiecznych nurtów filozoficznych uwzględniał tomizm. Mgr Lipski zaznaczył, że przedstawiając różnice w poglądach historyków na temat ostatecznej daty powstania PUNO, nie chciał opowiadać się po żadnej ze stron, jedynie przedstawić, iż stanowiska co do tej kwestii nie są jednolite, choć sam osobiście skłania się do poglądów przyjmujących PUNO za kontynuację Polskiego Uniwersytetu za Granicą, założonego z inicjatywy O. Haleckiego. Z kolei w odpowiedzi na pytanie E. Łażewskiego, mgr Lipski wyjaśnił, że miał na myśli uprawianie historii, która nie szukałaby wyjaśnień i uzasadnień w nie dość uzasadnionym światopoglądzie.

Zdaniem D. Lipskiego, historia, jaką uprawiał Halecki, traktowała poważnie chrześcijaństwo jako czynnik kulturotwórczy.

Następnie M. Adrusieczko odniósł się do pytania mgra Łażewskiego i stwierdził, że można przyjąć, iż J. Ostrowski uwzględniał w swoich dziejach filozofii XX wieku tomizm łączony z fenomenologią. W jego przeglądzie XX-wiecznych nurtów filozofii bowiem znalazła się uwaga o książce Karola Wojtyły, zatytułowanej *Osoba i czyn*, którą to pozycję Ostrowski cenił właśnie za próbę połączenia fenomenologii z tomizmem.

Na tym dyskusję zakończono, prowadzący podsumował posiedzenie sekcji i podziękował wszystkim za udział w konferencji.

MAGDALENA SAGANEK, MAGDALENA PŁOTKA

**SPRAWOZDANIE Z MIĘDZYNARODOWEJ KONFERENCJI
NAUKOWEJ *STAN BADAŃ NAD FILOZOFIĄ POLSKĄ*
POŚWIĘCONEJ PROF. WIKTOROWI WĄSIKOWI
W 50. ROCZNICĘ ŚMIERCI**

W dniu 16 maja 2013 roku na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa pt. *Stan badań nad filozofią polską*. Konferencja została zorganizowana przez Katedrę Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej dla uczczenia 50. rocznicy śmierci prof. Wiktora Wąsika, pierwszego kierownika katedry Historii Filozofii ATK, organizatora studiów historyczno-filozoficznych na naszej Uczelni.

Po uroczystym otwarciu konferencji, w pierwszej części obrad, którą prowadziła dr Magdalena Płotka, wystąpiło troje prelegentów. Jako pierwszy wystąpił dr Tomasz Mróz (Uniwersytet Zielonogórski), który zaprezentował referat pt. *Wiktor Wąsik wobec współczesnych sobie fenomenów w filozofii polskiej*. Dr Mróz przedstawił w nim treść pisanych przez Wąsika recenzji podręczników do historii filozofii. Prelegent zwrócił uwagę na koncepcję historii filozofii Wąsika, według którego rolą studiowania historii filozofii jest uzyskanie porządku i ja-